

Kmetijske in rokodelske Novice.

Na svitlobo dane od c. k. krajske kmetijske družbe.

Tečaj VI.

V sredo 10. veliciga travna 1848.

List 19.

Drevó v cvetji.

Ko vglédam spomladi
Cveteče drevó,
Vesolja se smeja
Mi serce sladkó.

U sencí njegovi
Pozabi se trúd,
Glavičici sivi
Prijazno je túd.

Približam pobožno
Se mu gologláv,
Kér ono podoba
Mladosti je práv.

Mladosti nedolžni
Enaka je lást,
Ta cvet je dežele,
Cloveštva je část.

Je vertica slava
Je vertica krás,
Prepravajo tice
Mu hvalo na glás.

Veselje razseva,
In rádost budí,
O krásnosti njeni
Se vse veselí.

U dom si izvoli
Ga tičikov pár,
Ljubezni je srečne,
Vesele oltár.

Z veseljem napolni
Tud starca sercé,
O njej se nebesa
Samé veselé.

Iz cvetja čebele
Mu serkajo méd,
Napravljajo 'z njega
Nebeško si jéd.

Zatorej, ko vglédam
Cveteče drevó,
Vesolja se smeja
Mi serce sladkó.
M. Valjavec.

Pogovor dvéh kmetov

zastran poslancov na Dunajski državni zbor.

Blažè. Dête plentej! de še zmirej nič kaj práv ne razumeš, kaj de je konstitucija ali ustava, s katero so nas milostljivi Cesar osrečili.

Jernej. Nikar se ne jézi, dragi moj! nikar. Sej se marsikterimu taka godí, ne meni samimu; sicer bi se ne slišalo toliko napčnih misel. — Ti si modra glava, razloži mi tedej, pa práv po domače: v čim de práv za práv obstoji nova vladíja?

Blažè. V Božjim imenu, naj pa bo — akoravno sim že več ko stokrat to reč razlagal. Lej! Cesarstvo ali cesarska država je veliko veliko gospodarstvo. Večidel vsak prebivavec ali stanovnik cesarstva ima nekaj svojiga v tem gospodarstvu; eden ima zemljiše ali grunt, drugi kako hišo, tretji kako fabriko, četerti kako delavnico, peti gotove denarje, šesti svojo modro glavo, sedmi svojo telesno moč i. t. d. Kér si ima tedej vsak pri tem gospodarstvu koliko koliko pridobiti ali pa tudi zgubiti, ima po tem takim tudi pravico, de poprašá kakó se kaj gospodari in de tudi svetje kako naj se gospodari.

To pravico so nam presvitli Cesar s konstitucijo ali ustavo podedili, in v ti pravici obstoji ustava, de bomo pri vsih državnih dohodkih in pri vsih stroških tudi mi računili ali rajtali, in de bojo Cesar tudi pri družih napravah in postavah nas — to je, ljudstvo — za svét poprašali.

Jernej. To je vse práv lepo in práv práv koristno, — slava za to našimu Ferdinandu! Ali ubogi Cesar! kako bojo neki to naredili, de bo toliko milijonov ljudi, ki živé po več sto milj saksebi v cesarstvu, ob enim in brez prepíra gospodarilo, se med seboj lepo zastopilo in vsako reč tako sklenilo, de bo vsim práv? To skorej ni mogoče.

Blažè. Je, je mogoče, ljubi **Jernej!** in se bo tudi zgodilo, in sicer takole: Kadar bo od Cesarja velikí državni zbor na Dunaji napovedan, bo veliko ljudi iz eniga ali pa iz več bližnjih krajev skupej izvolilo eniga možá, do kteriga imajo nar večí zaupanje, izmed sebe ali pa iz kakiga družiga kraja, de bo za nje govoril. Tega bojo po tem na veliki zbor na Dunaj poslali. Zatega voljo se tak mož imenuje poslanec ali poslanik. Po tem takim pride na več tavžent ljudi en mož, in namesto veliko milijonov ljudi nekaj sto poslancov, ki bojo ravno to opravili, kakor de bi se vsi milijoni skupej posvetovali.

Jernej. A! zdej mi še le v glavo gré, kakó de se zamore taka velika reč opraviti; zdej še le vém, kaj de bo opravilo poslancov.

Blažè. Po tem boš pa tudi lahko spoznal veliko imenitnost poslancov, in kakó skerbno se bojo mogli taki možjé izbrati.

Jernej. Skerbno, skerbno jih bomo mogli izberati — zares. Veš kaj, jez bi že tebe izvolil **Blažè**, ti bi bil mož za tó.

Blažè. V ljubezni — pravi živi ljubezni do domovine me nihče ne prekosí, to vém; — tudi poznam potrebe kmetiškiga stanú in še v marsikteri drugi reči nisim ravno osel — tode nemškiga jezika, ki ga bojo v zboru na Dunaji govorili, nisim tako vajen, de bi zamogel brez spodtike govoriti, kar bo pa treba. In zatega voljo bi vam bilo z menoj malo pomagano.

Jernej. Kogá bomo tedej izvolili, kadar bo čas za to prišel?

Blažè. Sej se nam jih ne manjka prebrisanih in rodoljubih domorodcov. Ga bomo že dobili; tode dobro

moramo prevdariti, kteriga bomo izvolili. Poslanik mora téle lastnosti imeti, sicer ne veljá za opravilo:

Pervič: mora biti goreč Slovenec, de bo iz serca govoril za svoj slovenski narod, de se bo živo potegnil za njegove pravice; presvitli Cesar so nam tó sami obljubili, in za slovenšino imamo veliko veliko storiti. **Drugič:** mora poslanec dobro poznati svojo domovino, potrebe raznih stanov, pomočke kako jim pomagati, brez de bi pa po tem občinstvo cesarstva poškodovano bilo. **Tretjič:** mora poznati tudi dozdanje deželne postave in naprave. **Četertič:** mora biti mož bistro glave, blaziga serca, terdne volje, de ne obrača plajša po vetru. **Petič:** mora imeti moč besede v nemškem jeziku.

Té lastnosti morajo naši slovenski poslanci imeti; take bomo izvolili.

Dr. B.

Nekaj od davkov

in v kterih davkih bi bilo kmetiškimu stanu nar poprej polajšanja vošiti, pri kterih pa po pameti kaj pozneje?

De prememba deržavniga vladarstva ne more vpe-ljanih davkov zavreči, to so umni kmetje še pred raz-glašenjem Cesarskiga ukaza od 15. Sušca za resnico spoznali. Pa tudi prosti kmetje, in clo tisti, ki so bili od zakotnih pisavečev in drugih hudobnežev zapeljani, so se iz podukov pametnih, zaupanja vrednih in rodoljubih sorojakov té resnice prepričali. Ni ga več med Slovenci, ki bi ne bil prepričan, de deržava, bodi si samooblastna ali ustavna, je veliko občno gospodarstvo, ktero za potrebe stroške tudi dostojnih dohodkov iméti mora. Pa vsak ne vé, de se deržavno gospodarstvo od hiš-ovanja kakiga posamesniga deželana, kmeta ali gospoda kar delječ razloči. Hišni gospodar se mora le po meri svojih zaslužkov, svojiga pridobljenja ravnati, in po ti meri stroške za svoj živež, za svojo vgodnost, ali povikša ali prikрати. Deržavnimu gospodarju pa število potrebnih stroškov za potrebne dohodke mero daje, to je, dohodkov mora toliko imeti, kolikor je potrebnih stroškov. Po meri potrebe tedaj se deržavni dohodki ali povikšajo ali pomanjšajo.

Čuditi se tedaj moramo, de zdaj, ko se ima cela deržavna naprava preurediti in ustava vrvnati, vsi in ne le posamesni deržavniki, temuč tudi celi stanovi in cele dežele kar le polajšanja, pomanjšanja ali clo overženja nekterih davkov terjajo, brez de bi pomislili, ali je po meri potrebnih deržavnih stroškov tako pomanjšanje ali overženje brez enakočasniga nadomestjenja mogoče, — brez de bi pomislili, de se v ustavni deržavi pregled in presojenje potrebnih občjih stroškov, in po njih meri tudi število dohodkov ali davkov le v velikim zboru deželnih poslanikov storiti in dogotoviti zamore, de tedaj pomanjšanje ali kakoršne si bodi premembe davkov le is tistiga veliciga zbora izhajati zamorejo. — Tudi poslaniki kmetiškiga stanú bodo v tem zboru avstrijskih narodov govorili, in ne le samo prihodnjič v vsacim deželskim zboru. Pa ne tistim poslanikom — sej bodo bistroumni možjé — naj bo pisan ta sostavek, temuč njih naročnikom, de bodo osnove davkov poznali, vse davke, kar jih zdej imamo, pregledali, in de s tako znanostjo ne bodo od svojih poslanikov nespametno kaj taciga terjali, kar spolniti bi nemogoče, marveč deržavi silno škodljivo bilo, in občno gospodarstvo zaderževati ali clo razdjati utegnili.

Davki so doklade ali naloge vsih deržavnikov sploh, in sleherniga deželana, sosebno v potrebne deržavne stroške. Memo gredé moramo opomniti, de davke le tiste doklade deržavnikov imenujemo, ktere za občno gospodarstvo deržave, občne denarnice (Staatskassen) prejemljejo. Odrajtanja obrest od posojenih denarjev,

létnih plačil od zemljištva ali v denarjih, v pridelkih ali z delam, dajejo naj se kmetu, mestnjanu ali grajšaku, ne bomo nikdar davkov imenovali; to so le dolgovi.

Davki práv in pravično osnovani in razdeljeni morajo imeti štiri lastnosti. Mora jih biti dovelj, pa vender plačevavcam ne pretežki; morajo biti tudi gotovi in stanovitni. — Dovelj jih bo, če je njih število potrebnim stroškom, ktere vikši deržavni gospodar za deržavo opravljati mora, umerjeno, to je, če vselej toliko davkov dohaja, de nikoli sila ni, kakoršnih si bodi naredb v blagostanje deržave in deržavnikov omišljenih, opustiti ali jih kaj prikратiti. Za plačevavce pa naloga pretežka ne bo, če zares potrebnih deržavnih stroškov ne preseže, in če oni davke v majhnih, svojimu premoženju primerjenih delčkih in ob dôbi kader zamorejo, dokladajo. Gotovi in stanovitni so davki, če v celim naloženim številu, in pa ob pravi dôbi v deržavne denarnice dohajajo; njih število, na ktero se deržavni gospodar zanese, ne smé biti clo nič prikrajšano, in mora biti pri rokah ob dôbi, kadar je stroške opravljati treba. Bilo naj bi dohodkov menj od naloge, bi ne zdali, ne bi jih bilo zadosti, — in kakošne zmešnjave in zaderžki bi iz tega izhajati utegnili, se lahko previdi; in ako bi dohodki ravno ob ti dôbi pri rokah ne bili, kadar je kaj plačevati, bi se večkrat marsikteri opravki potrebnih naredb zamudili ali clo opustili, zakaj v občjih rečéh je treba mnoge opravila neutegama oskerbeti, in zamuda se težko popravi. Še kaj bolj vse to uméti, ozrite se, dragi bratje, tje proti Soči! Ako bi bili vsi deržavniki take misli, kakoršne so bili nekteri neumni, zmoteni, zapeljani, de so vsi davki overženi, de nič, clo nič več plačevati ne bo, če bi se ne bile zmotene reve kmalo streznile, kaj bi bilo z nami, z našo avstrijsko deržavo? Ali bi bilo mogoče množico vojakov z vsim potrebnim prevedeno hitro Talijanskim puntarjem na sproti pošiljati, in vstaviti nehvaležne in krivične prizadeve puntarjev. Mislite, de bi se bili prevzetni Talijani pri Soči na meji Talijanskih dežel vstavili? Oj ne, planili bi bili, misleči de vsi kraji kjer se Talijansko govori, so njim lastni, na Goriško knežijo, na Terst, na Istrijo, na Reko, na Dalmacijo; sej so že svoj nov zemljevid (Landkarte) z vsimi temi deželami okinčili. Odrezali bi bili avstrijski deržavi žile vunanjiga kupčevanja, žile notranjiga blagostanja. Vidite kako neopustljivo potrebno de je, de davki gotovo in stanovitno v deržavne denarnice dohajajo. —

Kakošne davke pa imamo zdaj v avstrijski deržavi? Hočmo jih na kratko pregledati; in pri ti priloznosti bomo tudi števila vsih davkov povedali, kakor so bili za gospodarsko léto 1848 (od vsih Svetih 1847 do konca Kozoperska 1848) prevdarjeni in v Dunajskih Novicah Nr. 88. razglašeni.

Imamo I. stanovitne, in II. premenljive davke.

I. Stanovitni davki so naloženi na prihodke zemljištva ali pohištva, in na obertnijo. Gotovi so in stanovitni, zakaj posestvo zemlje ali pohištva, če se tudi posestniki premené, stanovitno ostane; tako tudi razna obertniška pridobljivost. Zató so tudi stanovitni davki terdna podloga in steber deržavnih dohodkov. Davki tega reda so:

1. Zemeljni davk (gruntna štibra, franki, kontribucion). Plačujejo ga vsi posestniki, kmetje ali gospodje, od čistiga prihodiša sirovih zemeljnih prihodkov, od žita, vina, sená, lesá i. t. d. Opira se naloga in razdeljenje tega davka na poprejšnje umetalno in natanjčno izmérjenje zemlje vsaciga obdelovanja in na natanjčno cenitev vrednosti sirovih pridelkov, to je, koliko razni pridelki po odločenih potroških za obdelovanje čiste vrednosti veržejo. Na sto goldinarjev čiste vrednosti je na Krajskim, Primorskim in na Štajarskim 17 goldinarjev 47 krajc. davka naloženiga. Govorili in